

Elżbieta Kalfas

CZYNNIKI NADZORCZE OGRANICZAJĄCE KONKURENCJĘ W POLSKIM SEKTORZE BANKOWYM

Streszczenie

W artykule przedstawiono podstawowe czynniki ograniczające konkurencję w polskim sektorze bankowym, wynikające z obowiązujących w Polsce z regulacji nadzorczych. Punktem wyjścia są dyrektywy unijne, oraz publikowane przez Komisję Nadzoru Finansowego przepisy ustawy z dnia 21 lipca 2006 roku o nadzorze nad rynkiem finansowym, jak również wytyczne Narodowego Banku Polskiego w zakresie kontroli nad polskim sektorem bankowym.

Wstęp

Obecnie banki funkcjonują w warunkach rynkowych, a tym samym również w warunkach wolnej konkurencji, jednak ze względu na ich szczególne znaczenie dla stabilności gospodarczej w sferze makro swoboda ich działalności podlega pewnym ograniczeniom. Możliwość wprowadzania tego rodzaju ograniczeń mają swoje źródło w art.22 Konstytucji RP, zgodnie z normą którego „ograniczenie wolności działalności gospodarczej -gwarantowane w art.20, jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny”. Stopień tego rodzaju ograniczeń nie jest określony, ale z całą pewnością, nie może ono obejmować zaniechania określonych działań lub całkowite zniesienie prowadzonej przez dany podmiot gospodarczy (grupę podmiotów). Intencją ustrojodawcy było, aby wszelkie ograniczenia swobody działalności gospodarczej miały charakter absolutnie wyjątkowy, a nie częsty czy nawet rutynowy i mogą być wprowadzane aktem prawnym wyłącznie rangi ustawowej i tylko wówczas, gdy wymaga tego „ważny interes publiczny”.

1. Działania NBP

Jednym z zasadniczych zadań Narodowego Banku Polskiego jest kształtowanie polityki pieniężnej państwa, przez co wpływa na sferę

realnej gospodarki. Zadanie to realizuje między innymi poprzez wpływanie na zachowania poszczególnych banków tworzących sektor bankowy. Wpływ ten może być albo pośredni (impulsy polityki pieniężnej), albo bezpośredni (instrumenty polityki pieniężnej). W pierwszym przypadku wpływ NBP na banki realizowany jest poprzez mechanizm transmisji impulsów polityki pieniężnej, opisujący „sposób, w jaki impulsy te przechodzą przez system i wywierają wpływ na nominalną i realną sferę gospodarki”, przy czym impulsami polityki określa się „impulsy pieniężne (monetarne) będące wynikiem działań banku centralnego, przede wszystkim zmian w narzędziach polityki pieniężnej”¹. Generalnie rzecz biorąc mechanizm transmisji impulsów polityki pieniężnej dzieli się na dwa etapy²:

- reakcji banków komercyjnych na zmiany w instrumentach polityki pieniężnej banku centralnego;
- reakcja podmiotów gospodarujących (przedsiębiorstw i gospodarstw domowych) na zmiany oprocentowania depozytów i kredytów w bankach komercyjnych.

Proces swoistej „materializacji” efektów funkcjonowania powyżej zarysowanego mechanizmu definiuje się z kolei „jako zachowania instytucji oraz jednostek ekonomicznych stanowiące drogę (kanał), poprzez który polityka banku centralnego wpływa na decyzje cenowe i produkcyjne podmiotów ekonomicznych. Uruchamianie tego mechanizmu ma podłoże intencjonalne i wynika z zamiaru wywołania przez NBP po stronie banków reakcji właściwych z punktu widzenia celów polityki pieniężnej, a w konsekwencji także – celów gospodarki narodowej jako całości, której dobro pojmowane może być, jak już wcześniej sygnalizowano, w kategoriach ważnego interesu publicznego. Pośrednie mechanizmy oddziaływania NBP na banki nie zawsze mogą przynieść spodziewany efekt ze względu na wystąpienie w trakcie procesu transmisji nieprzewidzianego czynnika (czynników) zakłócającego, co może spowodować albo brak reakcji ze strony banków, albo też znaczne jej opóźnienie, np. nadpłynności sektora bankowego, a tym samym prowadzić albo do zniweczenia, albo znacznego opóźnienia efektów funkcjonowania mechanizmu transmisji

---

¹ G. Pietrzyk, *Nadpłynność krajowego sektora banków komercyjnych w roli czynnika zakłócającego transmisję impulsów polityki pieniężnej do sfery realnej, e-Finance. Kwartalnik internetowy*, s.1.

² G. Pietrzyk, *Nadpłynność krajowego sektora banków komercyjnych....*, s.1.

impulsów pieniężnych, tj. procesu dostosowań makroekonomicznych w obszarze gospodarki realnej. Jak się podkreśla w literaturze „przy małej elastyczności polityki fiskalnej może taka sytuacja prowadzić do zaburzeń i poważnego kryzysu w gospodarce, nawet jeśli zagrożenia zostały rozpoznane prawidłowo, a działania podjęte odpowiednio wcześniej”³.

Ze względu na potencjalną zawodność mechanizmów pośredniego wpływu NBP na banki, niezbędnego na dobro prowadzonej przez polityki pieniężnej, dysponuje on szeregiem instrumentów polityki pieniężnej, przy pomocy których NBP bezpośrednio wpływa na zachowania i decyzje banków. Wpływ ten ma charakter albo ograniczający (banki mają ograniczoną swobodę decyzji dotyczących własnego udziału w rynku), modyfikujący (banki pod wpływem instrumentów polityki pieniężnej dostosowują swoje decyzje i działania do oczekiwań NBP wyrażonych poprzez dany instrument lub wymuszający (banki zobligowane są do decyzji i działań, jakie wynikają z treści zastosowanego przez NBP instrumentu). Wśród instrumentów polityki pieniężnej wyodrębnia się dwie grupy: 1) pośrednie instrumenty polityki pieniężnej (polityka rezerw obowiązkowych, operacje otwartego rynku, polityka kredytu refinansowego); 2) Instrumenty sterowania bezpośredniego (kontrola udzielanych kredytów i stóp procentowych i perswazja, tj. wywieranie na banki bezpośredniego wpływu poprzez dostarczanie określonych informacji oraz publikowanie krótkoterminowych założeń polityki pieniężnej z nastawieniem, iż banki będą dostosowywały swoje działania i decyzje do oczekiwań wyrażanych w tych dokumentach)⁴.

Do instrumentów szczególnie silnie ograniczającym samodzielność banków jest ustawowa obligacja⁵ tworzenia i utrzymywania rezerwy obowiązkowej, obliczanej na zasadach określonych w art.39 i 39a UNBP. Art.40 powołanej ustawy stanowi, iż „rezerwę obowiązkową banków stanowi wyrażona w złotych część środków pieniężnych w złotych i walutach obcych zgromadzonych na rachunkach bankowych, środków uzyskanych ze sprzedaży papierów wartościowych, z wyjątkiem papierów wartościowych zabezpieczonych hipotecznie o okresie wykupu powyżej pięciu lat oraz listów zastawnych

---

³ G. Pietrzyk, *Nadpłynność krajowego sektora banków komercyjnych...*s.1.

⁴ A. Kaźmierczak, *Polityka pieniężna...*, s.91-111.

⁵ UNBP, art.40..

o okresie wykupu powyżej pięciu lat, oraz innych środków przyjętych przez bank podlegających zwrotowi, z wyjątkiem środków przyjętych od innego banku krajowego, a także środków przyjętych od banku zagranicznego na podstawie umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy lub środków pozyskanych z zagranicy na co najmniej 2 lata oraz środków pozyskanych na podstawie umów o prowadzenie indywidualnych kont emerytalnych w rozumieniu przepisów o indywidualnych kontach emerytalnych”⁶.

Na obecnym etapie rozwoju sektora bankowego w Polsce zasadniczą przesłanką tworzenia rezerwy obowiązkowej przez banki jest nie zapewnienie im płynności finansowej czy wypłacalności na wypadek trudności, jako, że banki są obecnie podmiotami na tyle silnymi ekonomicznie, iż zdolne są do samodzielnego zapewnienia sobie płynności wypłacalności, ale względy polityki pieniężnej, tj. regulacja ilości pieniądza w obiegu⁷. Na priorytetowe traktowanie polityki pieniężnej w polityce NBP wobec banków wskazywać może choćby art.46 UNBP, zgodnie z dyspozycją którego w razie zagrożenia realizacji polityki pieniężnej Rada Polityki Pieniężnej może w drodze uchwały: 1) ograniczenie wielkości środków pieniężnych oddawanych przez banki do dyspozycji kredytobiorców i pożyczkobiorców; 2) obowiązek utrzymywania nieoprocentowanego depozytu w NBP od zagranicznych środków wykorzystanych przez banki i krajowych przedsiębiorców. W razie więc zagrożenia realizacji celów polityki pieniężnej możliwe jest zatem zaostreżenie ograniczeń w dysponowaniu przez banki własnymi aktywami oraz faktyczne zwiększenie obciążeń z tytułu rezerwy obowiązkowej poprzez obligatoryjne złożenie przez banki nieoprocentowanego depozytu od zagranicznych środków.

Generalnie rzecz biorąc zatem na skutek oddziaływania polityki rezerwy obowiązkowej zmuszone są dostosowywać swoją akcję kredytową nie do potrzeb i oczekiwań rynku, ale do celów i kierunków polityki pieniężnej, za pośrednictwem której NBP może zwiększać lub zmniejszać podaż w obiegu. Niebagatelnym czynnikiem ograniczającym samodzielność banków jest także sam ustawowy wymóg zamrażania na nieoprocentowanym koncie w NBP (w przypadku banków spółdzielczych na koncie banku zrzeszającego) określonej części swoich aktywów,

---

⁶ Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2011 r. Nr 75 poz.398.

⁷ A. Kaźmierczak, *Polityka pieniężna...*, s.91.

którymi – przy braku takiego obowiązku – mogłyby swobodnie rozporządzać, lokując je na przykład na koncie oprocentowanym, albo przeznaczyć je na akcję kredytową. Jak zwraca się uwagę w literaturze ze względu na brak oprocentowania, „rezerwa obowiązkowa jest formą podatku, który bankowi centralnemu płacą banki komercyjne”⁸. Wysokość rezerwy obowiązkowej ustala NBP w drodze uchwały. W przypadku nieodprowadzania rezerwy obowiązkowej banki komercyjne muszą, zgodnie z art.41 ust.1 UNBP, płacić odsetki. od różnicy pomiędzy kwotą, która podlega utrzymywaniu na rachunkach, a kwotą faktycznie na tych rachunkach utrzymywaną. NBP dysponuje zatem instrumentem egzekucji od banków obowiązku ustawowego. Zaznaczyć wszakże należy, iż w razie sporu o rezerwę obowiązkową dostępna jest na podstawie przepisu art.112 pkt 1 droga sądowa. Sprawy sporne w tym zakresie rozpoznaje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Gospodarczy.

NBP może oddziaływać także na banki za pośrednictwem polityki kredytu refinansowego, udzielanego na zasadach określonych w art.42 UNBP. Zaciąganie tego rodzaju kredytu nie jest obowiązkiem banków, co od razu osłabia skuteczność oddziaływania tego instrumentu. Jego znaczenie uzależnione jest od realnej sytuacji w sektorze bankowym, ściślej zaś od tego w jakim stopniu i zakresie działalność banków jest refinansowana przez bank centralny. W sytuacji występowania nadpłynności w systemie bankowym, banki nie mają większych potrzeb w zakresie kredytów refinansowych, jako, że nie mają problemów z zachowaniem płynności. W takiej sytuacji realne oddziaływanie NBP na banki poprzez stopę refinansową nie jest zbyt daleko idące. Poprzez zmianę stóp kredytów redyskontowych NBP wysyła do banków sygnał co do kierunku w jakim powinny one pójść w zakresie kształtowania wysokości oprocentowania: obniżka stóp redyskontowych oznacza oczekiwanie obniżenia oprocentowania kredytów udzielanych przez banki, zwiększenie stóp redyskontowych – oczekiwanie przeciwne⁹. W sposób oczywisty też NBP w ten sposób kształtują nastawienia klientów do banków, wpływają na oceny jakie formułują oni pod adresem banków.

Relatywnie w nieznacznym stopniu NBP wpływa na ograniczanie samodzielności przez banki za pośrednictwem operacji rynku otwartego.

---

⁸ I. Kraś, *Polskie rozwiązania w zakresie rezerw obowiązkowych*, *Seminare* 2004, t.XX, s.287.

⁹ A. Kaźmierczak, *Polityka pieniężna...*, s.94-95.

W dużo większą stopniu samodzielność tę ogranicza NBP przy pomocy instrumentów sterowania bezpośredniego. Do 1993 roku jednym z najczęściej stosowanych instrumentów tego rodzaju były pułapy kredytowe, określające maksymalny poziom akcji kredytowych banków oraz górne granice zwiększania akcji kredytowej w określonym czasie, zgodnie ze wskaźnikiem ustalonym przez NBP jednakowym dla wszystkich banków. Rozwiązanie takie praktycznie na drodze administracyjnej ograniczało aktywność kredytową banków oraz konkurencję między bankami, jako, że każdy bank w danym okresie mógł zwiększyć liczbę kredytów o ten sam wskaźnik. Z tego względu celowość stosowania pułapów kredytowych jako instrumentów redystrybucji oszczędności pieniężnych w gospodarce została przez doktrynę zakwestionowana¹⁰.

Najczęściej stosowanym instrumentem sterowania bezpośredniego, wykorzystywanym przez banki centralne w tym NBP są różne formy kontroli akcji kredytowej. Zalicza się do nich: 1) kontrola emisji papierów wartościowych (ograniczanie przez banki zakupów tego rodzaju walorów na własny rachunek, by ograniczyć podaż pieniądza w gospodarce); 2) wyznaczanie minimalnej granicy wkładu własnego nabywcy określonego dobra przy jego zakupie na kredyt (obowiązek posiadania przez nabywcę wkładu własnego ogranicza kwotę kredytu); 2) określanie maksymalnego oprocentowania wkładów terminowych i oszczędnościowych¹¹. Na szeroką skalę banki centralne, w tym NBP, stosują wspomniane już wcześniej instrumenty perswazyjne.

Generalnie więc NBP skutecznie ogranicza samodzielność banków oraz obszar konkurencji między nimi głównie poprzez politykę rezerwy obowiązkowej. W ten sposób banki uiszczają na rzecz NBP swoisty podatek, jako, że od kwoty rezerwy obowiązkowej nie są naliczane odsetki. Ponadto banki deponując taką kwotę w NBP (banki spółdzielcze w banku zrzeszającym) faktycznie zamrażają część swoich aktywów, które mogłyby być wykorzystane na realizację celów rynkowych. Poprzez instrumenty sterowania bezpośredniego NBP może także limitować akcję kredytową banków, a tym samym ograniczać zakres ich rynkowej oferty. W ten sposób ograniczana jest też konkurencja między bankami. Zaznaczyć przy tym należy, iż NBP stosuje powyższe ograniczenia głównie ze względu na ochronę celów polityki pieniężnej,

---

¹⁰ A. Kaźmierczak, *Polityka pieniężna...*, s.103.

¹¹ A. Kaźmierczak, *Polityka pieniężna...*, s.104-105.

za którą jest konstytucyjnie odpowiedzialny. Nieco inne cele, jak już nadmieniano wcześniej, przyświecają w zakresie polityki ograniczania samodzielności banków jako podmiotów rynkowych KNF. Szerzej do tej kwestii odniesiemy się w następnym podrozdziale.

2. Działania KNF

Nadzór, jak stwierdza się w literaturze, „może pojawić się wewnątrz struktury państwa lub pomiędzy organami państwa a powiązаныmi z nimi jednostkami, czy też pomiędzy organami państwa a jednostkami zewnętrznymi wobec systemu państwowego”, przy czym interesujący nas najbardziej nadzór bankowy, można zakwalifikować do drugiej lub trzeciej z tych grup w zależności od powiązań danego banku ze Skarbem Państwa, ponieważ w jego przypadku nie zachodzi strukturalna zależność pomiędzy organem nadzoru i podmiotami nadzorowanymi”¹². Nadzór może nadto być realizowany albo w systemie normatywnym, w którym zasadą naczelną jest swoboda działalności gospodarczej, jak i w systemie koncesyjnym, w którym zasadą naczelną jest wymóg uzyskania zgody na prowadzenie działalności objętej przepisami o koncesjonowaniu¹³. O ile w pierwszym przypadku nadzór polega na weryfikowaniu działań podmiotu nadzorowanego pod kątem ich zgodności z przepisami obowiązującego prawa, o tyle w przypadku nadzoru w systemie koncesyjnym dochodzi jeszcze możliwość wyznaczania przez organ nadzorujący organowi nadzorowanemu określonych kryteriów technicznych działania¹⁴.

W warunkach polskich zbyt kategoryczne byłoby stwierdzenie, iż nadzór nad bankami realizowany jest w systemie normatywnym, jako, że istnieją istotne przesłanki by mówić o występowaniu elementów nadzoru charakterystycznych dla systemu koncesyjnego. Przykładowo warto wspomnieć, iż KNF ma uprawnienia do wydawania pod adresem banków decyzji administracyjnych, a więc mających moc natychmiastowej wykonalności, w szeregu kwestiach stricte technicznych, wykraczających poza zakres badania legalności

---

¹² P. Gołędzinowski, *Wpływ regulacji systemu bankowego na jego efektywność*, Warszawa, maj, 2009, s.34.

¹³ Zakres koncesjonowania w prawie polskim określa rozdział 4 ustawy dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (dalej: SDGU) (Dz.U. z 2004 r. Nr 173 poz. 1807).

¹⁴ P. Gołędzinowski, *Wpływ regulacji systemu...*, s.34-35.

podejmowanych przez banki działań, takich np. nakazanie bankowi zmiany lub rozwiązania umowy, zakazanie wykonywania prawa głosu z akcji banku krajowego lub wykonywania uprawnień podmiotu dominującego, nakazanie sprzedaży akcji w oznaczonym terminie, nakazanie wstrzymania tworzenia nowych jednostek organizacyjnych banku, oddziału banku zagranicznego lub oddziału instytucji kredytowej, zawieszenie w czynnościach członków zarządu banku lub instytucji finansowej, ograniczenia zakresu działalności banku, oddziału banku zagranicznego lub oddziału instytucji kredytowej itp.¹⁵ Trafna w tej sytuacji wydaje się opinia, iż KNF „może mieć pewien wpływ na techniczny sposób prowadzenia działalności przez banki, chociażby za pomocą wydawanych rekomendacji. Świadczy to jednak jedynie o tym, że instytucja nadzoru bankowego ma cechy odróżniające ją od tradycyjnych form nadzoru, co uniemożliwia jednoznaczne przyporządkowanie jej do jednego z wyżej wymienionych systemów i potwierdza odrębność nauki prawa bankowego od innych dziedzin”¹⁶. Generalnie rzecz biorąc ustawowe uprawnienia KNF wobec banków dzieli się na trzy kategorie¹⁷:

- uprawnienia dotyczące tworzenia i organizacji banków (oddziałów, przedstawicielstw, banków zagranicznych), ich zrzeszania się i łączenia się oraz wpływu na tworzenie instytucji kredytowych;
- uprawnienia dotyczące ograniczania w szerokim tego słowa znaczeniu możliwości powstawania niekorzystnej dla banków sytuacji finansowej;
- uprawnienia dotyczące likwidacji, przejmowania lub upadłości banków.

Wykonywanie przez KNF swoich uprawnień nadzorczych czy to podejmowanych w trybie systemu normatywnego, tj. kontroli przestrzegania przez banki przepisów obowiązującego prawa w zakresie prowadzonej przez nie działalności, czy to w trybie systemu koncesyjnego, znaczącego poprzez rekomendowanie bankom pewnych rozwiązań¹⁸, narzucanie im w drodze decyzji bądź też wymuszanie

---

¹⁵ PrBank, art.11 ust.2.

¹⁶ P. Gołędzinowski, *Wpływ regulacji...*, s.35.

¹⁷ A. Tupaj-Cholewa, R. Kaszubski, *Prawo...*, s.185.

¹⁸ KNF wydał jak dotąd Rekomendacje od A do T, dotyczące różnych, głównie technicznych aspektów funkcjonowania banków. Dostępne są one w wersji

poprzez nakładanie na nie kar finansowych, to elementy niewątpliwie ograniczające swobodę działalności gospodarczej banków, a więc ograniczające zakres obowiązywania konstytucyjnych gwarancji w tej mierze, z uwagi na „ważny interes publiczny”. KNF występuje więc jako swego rodzaju jego rzecznik, tj. jako, jak już sygnalizowano, jako gwarant stabilności gospodarki narodowej i bezpiecznego jej funkcjonowania. Nadmienić w tym kontekście należy, iż źródłem ograniczeń, o których mowa jest nie tylko wola polskiego ustawodawcy, ale również wola ustawodawcy wspólnotowego. Z dniem 1 kwietnia 2007 roku weszły w życie do polskiego systemu bankowego uchwały Komisji Nadzoru Bankowego wprowadzające do polskiego systemu prawnego Dyrektywy 2006/48/WE i 2006/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. wprowadzające do systemu prawnego Unii Europejskiej postanowienia tzw. „Nowej Umowy Kapitałowej” (zwanej również Basel II lub NUK)¹⁹. NUK jest zrewidowaną wersją wcześniej obowiązującej Umowy Kapitałowej z 1988 roku (Basel I) wraz z jej późniejszymi zmianami, uchwaloną w czerwcu 2004 roku przez Bazylejski Komitet ds. nadzoru bankowego²⁰. W praktyce oznaczało to dalsze ograniczenie, ze względu między innymi na pojawienie się w ofertach banków nowych produktów, swobody ich działalności poprzez zaostrenie wymogów w zakresie samodzielnego oceniania przez nie ryzyk rynkowych, związanych z prowadzoną działalnością²¹.

Komitet Bazylejski w swoich pracach nad wypracowaniem NUK brał także pod uwagę rosnące ryzyko operacyjne, np. straty wynikające z błędów ludzkiego, awarii systemów oraz oszustw lub defraudacji). W rezultacie podjął decyzję o konieczności objęcia ryzyka operacyjnego wymogami kapitałowymi w sposób analogiczny do ryzyka finansowego lub kredytowego²². NUK obejmuje trzy filary²³:

---

elektronicznej pod adresem internetowym:

<http://www.knf.gov.pl/regulacje/praktyka/rekomendacje/rekomendacje.html>.

¹⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 2007 roku o zmianie ustawy – Prawo bankowe, Dz.U. z 2007 r. Nr 42 poz.272.

²⁰ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Warszawa 2008, s.35;

²¹ M. Śpiewak, *NUK w ocenie...*, s.15-16; J. Zombrit, *Nowa umowa kapitałowa...*, s.116-118.

²² GINB, *Konsultacje i wdrożenie...*, s.4.

²³ Z. Ofiarski, *Prawo...*, s.35;

- minimalne wymogi kapitałowe (*minimum capital requirements*) w odniesieniu do ryzyka kredytowego, operacyjnego – indywidualnie oraz na bazie skonsolidowanej;
- analiza nadzorcza (*supervisory review*) – monitorowanie procesu zarządzania ryzykiem i ewentualne kierowanie dodatkowych zaleceń dla poszczególnych podmiotów;
- dyscyplina rynkowa (*market discipline*) – wymóg ujawniania wszelkich niezbędnych danych i informacji o sytuacji finansowej uczestników rynku.
Jako najważniejsze cele NUK wskazuje się²⁴:
- wspierania stabilności i dobrej kondycji systemu bankowego poprzez utrzymanie w systemie wielkości kapitału adekwatnej do ponoszonego ryzyka,
- poprawy warunków równości konkurencji,
- odzwierciedlenia w procesie ustalania wymogu kapitałowego faktycznego poziomu ryzyka, które przyjął dany bank, co powinno nastąpić w przypadku zbieżności kapitału regulacyjnego z kapitałem ekonomicznym.

Wspominana wcześniej implementacja NUK do polskiego prawa bankowego została poprzedzona konsultacjami i uzgodnieniami, które swój wyraz znalazły w następujących aktach prawnych Komisji Nadzoru Bankowego (KNB)²⁵:

1. Uchwała nr 4/2004 z dnia 8 września 2004 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka oraz zakresu stosowania metod statystycznych i warunków, których spełnienie umożliwia uzyskanie zgody na ich stosowanie, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności oraz określenia dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku

---

²⁴ P. Dziekoński, *Nowa Bazylejska Umowa Kapitałowa...*, s.24. Patrz także: M. Śpiewak, *NUK w ocenie...*, s.16-17.

²⁵ GINB, *Konsultacje i wdrożenie...*, s.4.

adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania.

2. Uchwała nr 5/2004 z dnia 8 września 2004 r. w sprawie wysokości, zakresu i warunków pomniejszania funduszy własnych banku o zaangażowanie kapitałowe w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki i zakłady ubezpieczeń oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach przy określaniu sposobu obliczania funduszu własnych.
3. Uchwała nr 6/2004 z dnia 8 września 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad i warunków uwzględniania zaangażowań przy ustalaniu przestrzegania limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań, określenia innych zaangażowań, wobec których nie stosuje się przepisów dotyczących limitów koncentracji zaangażowań i dużych zaangażowań oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków holdingach, w obliczaniu limitów koncentracji wierzytelności.

Z uwagi na wysoce specjalistyczny i techniczny charakter norm wdrażających NUK we wspomnianej nowelizacji ustawodawca ograniczył się jedynie do nałożenia na banki obowiązku określonych zachowań oraz wskazania przepisów będących dla nich podstawą prawną. W związku z wdrożeniem NUK na banki zostały nałożone między innymi następujące obowiązki²⁶:

- wyraźne i jednoznaczne wyodrębnienie system kontroli wewnętrznej wraz z systemem zarządzania ryzykiem, jako dwóch nieodzownych elementów systemu zarządzania;
- posiadanie przez banki szeregu procedur i realizowania procesów dotyczących zarządzania ryzykiem, zgodnie z art. 22 2006/48/WE), dzięki czemu możliwe będzie wypracowanie kierunków analizy i oceny nadzorczej, której wynik może stać się podstawą nałożenia dodatkowego wymogu kapitałowego;
- wprowadzenie systemu kontroli wewnętrznej zgodnie z wytycznymi CEBS z czerwca 2005 r. Consultation Paper – „Application of the Supervisory Review Process under Pillar 2

---

²⁶ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Prawo bankowe (uzasadnienie), Druk sejmowy 1240 (V kadencja), materiał dostępny w wersji elektronicznej pod adresem internetowym: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf>.

(CP03 revised)” – Chapter 2.1. Guidelines on Internal Governance;

- informowanie Komisji Nadzoru Bankowego przez radę nadzorczą banku o członkach zarządu, którym w ramach podziału kompetencji podlega zarządzanie każdym rodzajem ryzyka, a nie tylko, jak dotąd, tylko ryzykiem kredytowym;
- obowiązek przekazywania określonym kredytobiorcom (przedsiębiorcom) na piśmie uzasadnienia dokonanej oceny zdolności kredytowej (uzasadnienia decyzji w zakresie ratingu wewnętrznego);
- obowiązek udzielenia przez bank informacji stanowiących tajemnicę bankową innym bankom, instytucjom kredytowym lub instytucjom finansowym w związku ze stosowaniem wspólnych metod statystycznych (wprowadzonych dodawanym projektowaną nowelizacją art. 128d), tak aby obowiązek zachowania tajemnicy bankowej nie uniemożliwił wykonania regulacji ustawy – Prawo bankowe.
- współpraca między władzami nadzorczymi w ramach sprawowania nadzoru skonsolidowanego;
- wymóg, aby dla celów stosowania metod statystycznych informacje stanowiące tajemnicę bankową, dotyczące osób fizycznych były przetwarzane przez okres 12 lat;
- udostępnienie przez banki uczestnikom rynku aktualnej i wiarygodnej informacji, umożliwiającej ocenę działalności banku poprzez przekazanie informacji o charakterze jakościowym (omówienie np. stosowanej przez bank metody oceny adekwatności kapitału wewnętrznego) i ilościowym (ujawnienie informacji o np. kwocie kapitału wewnętrznego), dotyczące ich adekwatności kapitałowej;
- wymóg podania przez bank przyczyn nieogłaszania informacji o aktualnej sytuacji banku oraz ogólnych danych z tego zakresu, jeśli nie są to informacje, których ujawnienie może mieć niekorzystny wpływ na pozycję banku na rynku właściwym oraz informacje objęte tajemnicą prawnie chronioną; realizacji formalnego procesu szacowania kapitału wewnętrznego.

W opinii specjalistów NUK, wdrożona za pośrednictwem wspomnianych wcześniej dyrektyw do systemów prawa krajowego członków UE, w tym również i do polskiego, „ma na celu zapewnienie, iż instytucje finansowe posiadają wystarczające zasoby kapitału, by

zabezpieczyć się przed ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością, a w konsekwencji doprowadzić do wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności międzynarodowego systemu bankowego. Nowa Umowa Kapitałowa jest odpowiedzią instytucji nadzoru [...] na ryzyko wynikające z prowadzenia działalności bankowej [...] Obserwować również możemy występowanie nowych, nie identyfikowanych do tej pory ryzyk”. W rezultacie rośnie zagrożenie możliwością „destabilizacji międzynarodowego systemu bankowego”, co wymusza uwzględnienie zmian w otoczeniu instytucji finansowych oraz potrzebę regulacji nadzorczych”²⁷. NUK jest odpowiedzią instytucji nadzoru bankowego na tego rodzaju zagrożenia, w wdrożenie ich polskiego prawa – dyktowane potrzebą wzmocnienia ochrony polskiego rynku finansowego przed zagrożeniami, jakich źródłem mogą być nowe ryzyka związane z rozwojem oferty ze strony banków. Polski ustawodawca implementując NUK do polskiego prawa wewnętrznego jeszcze bardziej ograniczył swobodę działalności banków, zaostrzając zasady nadzoru nad ich działalnością.

Powyższe regulacje zmierzają przede wszystkim w kierunku zminimalizowania ryzyka niewypłacalności banków. Nadzór nad tym kwestiami należy do właściwości KNF. Podstawowym parametrem w przypadku banku komercyjnego jest współczynnik wypłacalności. Jest on miarą adekwatności kapitałowej, „będący relacją funduszy własnych do aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem”²⁸. Został on wprowadzony przez Basel I i odtąd „stał się ogólnosięciowym standardem pomiaru wypłacalności instytucji finansowych”, respektowanym nawet przez te kraje, które do Basel I nie przystąpiły²⁹. Parametr ten funkcjonuje także w polskim obiegu prawnym. Każdy bank zgodnie z wymaganiami polskiego Prawa bankowego (dalej PrBank) musi utrzymywać współczynnik wypłacalności na poziomie co najmniej 8%, a bank rozpoczynający działalność operacyjną na poziomie co

---

²⁷ *Nowa Umowa Kapitałowa*,

http://www.gemoneybank.pl/pl/klienci_indywidualni/ge_money_bank/nowa_umowa_kapitalowa.html.

²⁸ M. Iwanicz – Drozdowska, B. Lepczyński, *Stanowisko Instytutu badań nad gospodarką rynkową, w zakresie wpływu Nowej Umowy Kapitałowej na gospodarkę i polski sektor bankowy*. [w:] *Nowa Umowa Kapitałowa...*, s.9. Patrz także: A. Kawulski, B. Smykla, *Nadzorcze normy ostrożnościowe według znowelizowanej ustawy Prawo bankowe na tle regulacji Unii Europejskiej (aspekty prawne)*, *Materiały i Studia*, z. nr 156, Warszawa, marzec 2003, s. 23-24.

²⁹ GINB, *Konsultacje i wdrożenie...*, s.4.

najmniej 15% przez pierwsze 12 miesięcy działalności, a przez następne 12 miesięcy działalności – co najmniej 12%³⁰. W PrBank współczynnik wypłacalności na poziomie 8% dla banku działającego powyżej 2 lat został przyjęty zgodnie z wymogami Basel I i NUK.

Pojęcia współczynnika wypłacalności w sposób nierozłączny związany z pojęciem funduszy własnych, od których współczynnik ten jest naliczany. PrBank obliguje każdy bank do posiadania kapitału założycielskiego w wysokości nie mniejszej niż równowartość w złotych 5 mln euro przeliczonej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego w dniu wydania zezwolenia na utworzenie banku, a w przypadku banków spółdzielczych nie mniej niż równowartość w złotych 10 mln euro³¹. Wielkości te nie są bynajmniej sztywne. Jak się zwraca uwagę w literaturze w szacowaniu nieodzownej dla bezpieczeństwa banku wysokości kapitału założycielskiego należy dokonać rozróżnienia między kapitałem ekonomicznym a regulacyjnym. Poziom kapitału ekonomicznego bowiem wymaganego w celu zapewnienia właściwego funkcjonowania banku różni się od kapitału regulacyjnego, określającego minimalny poziom kapitałów, które muszą być utrzymywane przez bankową instytucję finansową na mocy prawa bankowego. Dlatego też banki narażone na pewne nietypowe dla całości sektora finansowego rodzaje ryzyka (np. szczególne rodzaje ryzyka operacyjnego) muszą zagwarantować poziom kapitału wyższy niż minimalny wymagany przez prawo bankowe³².

Podstawowym kryterium wystarczającej wysokości kapitału własnego banku jest zatem jego bezpieczeństwo ekonomiczne, ocena którego należy do obowiązków zarządu. Także KNF jest uprawniona do określenia wysokości minimalnej wielkości kapitału własnego. Może tego dokonać następujących przypadkach³³:

- dokonania negatywnych ustaleń dokonanych w trakcie czynności podejmowanych w ramach nadzoru bankowego, w tym odnoszących się do funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej lub identyfikacji, monitorowania i kontroli koncentracji zaangażowań, w tym dużych zaangażowań;

---

³⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe, Dz.U. z 1997 r. Nr 140 poz.939, art.128 ust.1 pkt 3.

³¹ PrBank, art.32, ust.1-2.

³² P. Matkowski, *Nowa Umowa Kapitałowa...*, s.7.

³³ PrBank, art.138a.

- stwierdzenia niedostosowania kapitału wewnętrznego do skali ryzyka występującego w działalności banku oraz istotnych nieprawidłowości w zarządzaniu ryzykiem.

Jak się jednak w literaturze podkreśla zagadnienie wysokości kapitału założycielskiego, od którego naliczany jest współczynnik wypłacalności, powinno być rozstrzygane w sposób elastyczny, a nie dogmatyczny, a więc powinno uwzględniać zarówno bezpieczeństwo depozytów klienckich, jak i interes właściciela (właścicieli), którzy naturalną koleją rzeczy nie są zainteresowani w tym aby utrzymywać nadmierny poziom własnego zaangażowania kapitałowego i podnoszenia z tego powodu nieuzasadnionych kosztów³⁴.

Poziom kapitałów własnych banku warunkowany jest różnorodnością oraz możliwościami wystąpienia ryzyk w jego działalności. Wspomnieć w tym kontekście należy przede wszystkim o ryzyku kredytowym oraz ryzykach rynkowych: płynności, stopy procentowej, walutowe oraz ryzyko operacyjne, które, jak już wcześniej nadmieniano, zostało ujęte w zapisach NUK. Im większa liczba ryzyk oraz im większe prawdopodobieństwo ich występowania w danym, realnie istniejącym otoczeniu ekonomicznym banku tym wyższe są środki własne dla zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonowania banku³⁵. Zwrócić w tym kontekście należy uwagę, iż wymogi NUK, by w zarządzaniu ryzykiem bankowym uwzględniać także ryzyko operacyjne, są bezpośrednią przesłanką do podnoszenia poziomu kapitałów własnych banku (funduszy podstawowych) ponad określone przepisami PrBank progi wymagań minimalnych. Fundusze, o których mowa dzielą się na³⁶:

- zasadnicze, stanowiące zasadnicze zabezpieczenie w przypadku poniesienia straty oraz źródło wsparcia dla wzrostu aktywów i ochrony depozytów;
- uzupełniające: fundusz ogólnego ryzyka (niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej), zobowiązania podporządkowane (minimalny okres umowy 5 lat, środki nie mogą być wycofane przed upływem terminu umowy i podlegają zwrotowi w ostatniej kolejności w przypadku bankructwa), niepodzielony zysk z lat

---

³⁴ P. Matkowski, *Nowa Umowa Kapitałowa...*, s.3.

³⁵ P. Matkowski, *Nowa Umowa Kapitałowa...*, s.4.

³⁶ P. Matkowski, *Nowa Umowa Kapitałowa...*, s.4-5.

ubiegłych i zysk netto roku bieżącego pomniejszony o przewidywane wypłaty dywidend;

- pozycje pomniejszające fundusze podstawowe: akcje własne posiadane przez bank; nakłady na wartości niematerialne i prawne; straty z lat ubiegłych i strata bieżącego okresu.

Wspominano już, iż sam zarząd banku w wyniku własnej oceny potrzeb w zakresie bezpieczeństwa banku oraz nadzór bankowy w ramach swoich ustawowych powinności może poziom współczynnika wypłacalności podnieść do poziomu gwarantującego skuteczną obsługę wszystkich ryzyk bankowych. Zdaniem nie tylko polskiego nadzoru bankowego wskaźnik ten jest zbyt niski. Jak stwierdza Andrzej Stopczyński, szef pionu bankowego w Komisji Nadzoru Finansowego, „z konsultacji z organami nadzoru z innych krajów wynika, że rozważają oni podniesienie minimalnego wymogu kapitałowego. Polski nadzór od dawna stał na stanowisku, że minimalny współczynnik wypłacalności przyjęty przez Bazyleę I i II na poziomie 8% jest stanowczo za niski. Dlatego banki o współczynniku niższym niż 10% traktujemy z zasady jako niedokapitalizowane”³⁷. Praktycznym tego wyrazem był brak zgody KNF na wypłacenie dywidend za 2008 rok w bankach posiadających wskaźnik wypłacalności na poziomie niższym niż 10%. Stara się on w ten sposób zmusić banki do zwiększenia kapitałów własnych, co jest istotne zwłaszcza w związku z koniecznością ponoszenia zwiększonych, w świetle wymogów NUK, kosztów zarządzania ryzykami. W razie prób uchylecia się przez banki od ponoszenia tych kosztów wystąpić może obniżenie współczynnika wypłacalności, co jest przesłanką uzasadniającą interwencję KNF, która może polegać na przykład na żądaniu dokapitalizowania takiego banku. Generalnie więc banki ponoszą koszty wdrożenia NUK, która obligując do zarządzania większą niż w reżimie Basel I grupą ryzyk, gdyż warunkiem niezbędnym do trzymania wymaganego PrBank poziomu wskaźnika wypłacalności właściciel (właściciele) banku są zmuszeni do zwiększonego zaangażowania kapitałowego, co w warunkach trwającego kryzysu finansowego jest tym bardziej utrudnione. Zaangażowanie to nie jest ukierunkowane na podnoszenie efektywności ekonomicznej banku, ale jest dyktowanym przepisami prawa wymogiem wzmacniania bezpieczeństwa. Innymi słowy, realizacja zadań banków w zakresie utrzymania odpowiedniego poziomu wypłacalności,

---

³⁷ J. Iskra, *KNF może nie zgodzić się na dywidendy*, *Gazeta Prawna* 2008, nr 223, s.10.

mierzonych poziomem wskaźnika wypłacalności nie jest wymogiem ekonomicznym, ale prawnym, a jego wypełnienie wynika z konieczności wzmocnienia bezpieczeństwa obrotu bankowego, przede wszystkim zaś bezpieczeństwem klientów. Koszty w tym zakresie ponoszą same banki, co w istotny sposób ogranicza ich możliwości dysponowania środkami rozwojowymi. Nadmienić w tym kontekście należy, iż banki zobligowane są również do ponoszenia kosztów funkcjonowania systemu bankowego³⁸.

Nadmienić w kontekście powyższych warto, iż działania zapoczątkowane w 2007 roku, a ukierunkowane na poprawę przez banki zarządzania ryzykiem kontynuowane były w kolejnych latach, co w dużej mierze związane było z koniecznością implementowania do polskiego prawa wewnętrznego kolejnych, nowo uchwalonych lub znowelizowanych, aktów prawa wspólnotowego. W 2010 roku, by odwołać się do przykładów z ostatniego pełnego roku sprawozdawczego, prawo krajowe w zakresie zarządzania ryzykiem zostało dostosowane do wymogów Dyrektywy 2006/48/WE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe oraz dyrektywy 2006/49/WE w sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych (tzw. Dyrektywa CRD), przyjętych Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/111/WE z dnia 16 września 2009 r., Dyrektywą Komisji 2009/27/WE z dnia 7 kwietnia 2009 r. oraz Dyrektywą Komisji 2009/83/WE z dnia 27 lipca 2009 roku³⁹. W kierunku zmniejszenia zagrożenia banków z tytułu ryzyk rynkowych zmierzały także następujące uchwały KNF⁴⁰:

- uchwała nr 76/2010 KNF z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka
- uchwała 369/2010 KNF z dnia 12 października 2010 r. zmieniającą uchwałę 76/2010 KNF.

Obie powyższe uchwały wprowadziły zmiany związane z koniecznością transpozycji nowelizacji Dyrektywy CRD oraz doprecyzowujące obowiązujące wcześniej przepisy w zakresie

---

³⁸ Kwestię tę szczegółowo reguluje rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie wpłat na pokrycie kosztów nadzoru nad bankami, Dz.U. z 2007 r. Nr 249 poz.1855.

³⁹ UKNF, *Raport o stanie banków w 2010 roku*, opr. A. Kotowicz, Warszawa 2011, s.59.

⁴⁰ UKNF, *Raport o stanie banków...*, s.59.

zarządzania przez banki ryzykiem. Konieczność spełnienia powyższych wymogów, zwłaszcza w zakresie zarządzania przez banki ryzykiem, zaostrożonych znów w wyniku regulacyjnej aktywności KNF w obszarze sektora bankowego w 2010 roku, stanowi istotne ograniczenie swobody banków w zakresie kształtowania swojego uczestnictwa w rynku, a tym samym także konstruowania i wdrażania własnych strategii rynkowych ukierunkowanych np. na zdobycie przewagi konkurencyjnej. Niespełnienie ich oznacza wystąpienie dyscyplinujących działań ze strony KNF. Innymi słowy zatem, banki zobligowane są w pierwszej kolejności spełnić wymagania formułowane przez KNF, a dopiero po ich spełnieniu myśleć o formach, sposobach i celach swojego udziału w rynku.

Podsumowanie

Ograniczenia w funkcjonowaniu banków poprzez ustanowienie nad nimi nadzoru ze strony Narodowego Banku Polskiego i Komisji Nadzoru Finansowego mają na uwadze bezpieczeństwo i stabilność obrotu gospodarczego w państwie, jak w ujęciu wewnętrznym, jak i jego relacji z międzynarodowym otoczeniem gospodarczym, definiowanych w kategoriach ważnego interesu publicznego. Ograniczenia konkurencji w sektorze bankowym mogą mieć wszakże charakter wyłącznie legalny, z wykluczeniem wszelkich postaci woluntaryzmu organów państwa, a ich zakres musi być określony w ustawie. Ograniczenia, o których mowa wynikają z przepisów Prawa Bankowego dotyczących możliwości limitowania działalności banków przez Narodowy Bank Polski oraz art.2 z przepisów ustawy z dnia 21 lipca 2006 o nadzorze nad rynkiem finansowym⁴¹, mocą której nadzór na wszystkich podmiotami sektora finansowego, w zakresie określonym w jej art.1 ust.2 (sektor bankowy, fundusze emerytalne, działalność ubezpieczeniowa, rynek kapitałowy, instytucje pieniądza elektronicznego, agencje ratingowe, instytucje kredytowe) powierzony został Komisji Nadzoru Finansowego. O ile NBP ma na względzie przede wszystkim dobro realizowanej przez siebie polityki pieniężnej, a ograniczenia w działalności banków stosuje ze względu na konieczność regulacji ilości pieniądza w obiegu, o tyle KNF kieruje się przede wszystkim wymogiem ochrony bezpieczeństwa klientów banków, starając się oddziaływać przede wszystkim na

---

⁴¹ Dz.U. z 2006 r. Nr 157 poz.1119.

stabilność finansową tych ostatnich, zachowanie przez nie płynności i wypłacalności. Generalnie więc Komisja Nadzoru Finansowego stoi na straży bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, w zakresie w jakim zależy ono od banków.

Literatura:

- [1] Gołędzinowski P. „Wpływ regulacji systemu bankowego na jego efektywność”, Materiały i Studia Warszawa, maj. 2009;
- [2] Iwanicz – Drozdowska M., Lepczyński B, „ Stanowisko Instytutu badań nad gospodarką rynkową, w zakresie wpływu Nowej Umowy Kapitałowej na gospodarkę”, Gdańsk 2006;
- [3] Kawulski A. „Smykła B, Nadzorcze normy ostrożnościowe według znowelizowanej ustawy Prawo bankowe na tle regulacji Unii Europejskiej” (aspekty prawne), Materiały i Studia, z. nr 156, Warszawa, marzec 2003;
- [4] Kaźmierczak A, „Polityka pieniężna w gospodarce otwartej”, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2008;
- [5] Kraś I., Polskie rozwiązania w zakresie rezerw obowiązkowych”, Seminare 2004, t.XX;
- [6] Ofiarski Z., „Prawo Bankowe” wyd. Wolters Kluwer Polska 2008;
- [7] Pietrzyk G., „Nadpłynność krajowego sektora banków komercyjnych” E –finanse Kwartalnik internetowy;
- [8] Śpiewak M. „NUK w ocenie niezależnego doradcy”, wyd. CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych – Fundacja Naukowa Warszawa 2009;
- [9] Tupaj-Cholewa A., R. Kaszubski, „Prawo Bankowe Podręcznik wyd. Wolters Kluwer Polska 2010;

[10] Zombrit J. "Nowa umowa kapitałowa. Ewolucja czy Rewolucja" wyd. CeDeWu Warszawa 2009'.

Akty prawne:

[1] Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2011 r. Nr 75 poz.398.

[2] Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r. Nr 173 poz. 1807).

[3] Ustawa Prawo Bankowe z dnia 29 sierpnia 1997r.

[4] Rekomendacje Komisji Nadzoru Finansowego dla banków .

[5] Ustawa z dnia 26 stycznia 2007 roku o zmianie ustawy – Prawo bankowe, Dz.U.

[6] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.

Inne

http://www.gemoneybank.pl/pl/klienci_indywidualni/ge_money_bank/nowa_umowa_kapitalowa.html.

<http://www.knf.gov.pl/regulacje/praktyka/>

Informacja o autorze:

Mgr Elżbieta Kalfas

Ukończone 3 letnie studia doktoranckie na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie - Wydział Finansów

Tytuł rozprawy doktorskiej : „Konkurencyjność bankowości spółdzielczej w latach 2002-2010”.

Promotor pracy doktorskiej : Prof.dr.hab. Zbigniew Dresler

Aktualne miejsce pracy: Bank Spółdzielczy w Radziechowach -Wieprzu
Kierownik Zespołu Analiz Kredytowych ,Pełnomocnik Zarządu.